

NIEUWE DAGERAAD VOOR SURINAME

Glenn Sankatsing

VERSCHEENEN IN HET DAGBLAD DE WARE TIJD (SURINAME)
IN DE RUBRIEK KOMPAS IN DRIE DELEN OP 7, 14 EN 21 JANUARI 2006

Een halve eeuw op eigen benen proberen te staan heeft ons niet ver gebracht. Maar elk volk heeft voldoende kracht om verder te gaan, zelfs na een zwarte bladzijde. Zo een zwarte bladzijde voor Suriname is 8 december 1982, en de Binnenlandse Oorlog is ons zwart hoofdstuk. Tot dan had ons volk alleen tegen de koloniale heersers gevochten, maar nu hebben wij de wapenen voor het eerst tegen elkaar opgenomen en zelfs oorlog tegen elkaar gevoerd. Zo een dodelijke broederstrijd had nooit mogen plaatsvinden in Suriname. Hoe dat gekomen is, met de waarheid over wat er gebeurd is, móet op tafel komen. Anders kunnen wij niet eens onze geschiedenis schrijven, laat staan de lessen eruit leren. Niet door elkaar steeds over en weer verwijten te maken, maar door de juiste conclusies te trekken, kan het antwoord worden gevonden op de brandende vraag waar alles nu om draait: hoe gaan wij verder als volk? Wij zullen schrikken van de kracht die wij nog bezitten om aan een prachtige toekomst te bouwen in een land dat meer bezit dan wij nodig hebben.

DEEL 1

GESCHIEDENIS ZICHTBAAR MAKEN

Tussen vele tegenstrijdige meningen is een volk nu op zoek naar de waarheid. Dat is geen gemakkelijke taak, want halve waarheden en onwaarheden bestaan er bij duizenden, maar de waarheid is er maar één. Eén van de belangrijkste, maar tegelijkertijd, moeilijkste taken in de geschiedschrijving is de zwarte bladzijden zichtbaar maken, waardoor wij niet steeds voort moeten in een waas van gissingen en speculaties.

Het is daarom goed dat een ieder die een rol heeft gehad in de achterliggende periode – aan weerszijden van de scheidslijnen – zijn of haar eigen verhaal tegenover de gemeenschap en ten overstaan van de geschiedenis in ik-vorm op schrift stelt, met de nodige zelfkritiek waar dat vereist is. De samenleving kan dan zelf oordelen. Nu is het daarvoor de tijd, omdat toetsing nog mogelijk is. Als men de waarheid niet spreekt, zullen anderen die nog leven dat snel en resoluut corrigeren. Niemand is immers bereid een groter deel van een schuld te accepteren, door toe te staan dat anderen zich er gemakkelijk uit praten.

Dit is mijn bijdrage aan de geschiedschrijving van de afgelopen halve eeuw, waarbij ook zaken voor het eerst op schrift gesteld zullen worden. Laat ik vooraf duidelijk stellen dat de rechtsstaat staat voor de regels en procedures die wij met elkaar hebben afgesproken als basis om samen te leven. De rechtsstaat is daarom het enige kader waarbinnen naar oplossingen gezocht mag worden. Het justitieel onderzoek dat nu is ingezet zal – na een eerlijk en ongestoord proces – tot uitspraken moeten komen waar wij ons allemaal aan moeten houden, reden waarom daar niet verder op wordt ingegaan.

In sommige situaties kiest een volk voor een andere oplossing om tot waarheidsvinding te komen, maar ook in dat geval is het een gebiedende eis dat elk besluit daartoe uitsluitend binnen het kader van wet, recht en rechtsstaat geschiedt.

Militairen en macht

Tal van mensen begroetten de staatsgreep van 25 februari 1980 met groot enthousiasme. Ik had reden tot bezorgdheid. Het doffe geluid van kanonschoten boven Paramaribo riep levendige herinneringen op, die tot nadenken dwongen. Latijns-Amerika had mij op dramatische wijze geleerd dat de combinatie van militairen en macht zelden goed afloopt. Ik had het in boeken gelezen; ik had het aan de lijve ondervonden. Zou Suriname daarvan gevrijwaard kunnen blijven? Moesten wij geen lessen leren van broedervolkeren? Maar hoe zou dat moeten als wij zo geïsoleerd waren van ons eigen continent? Hoe zouden wij dat kunnen, als onze blik niet op de eigen wereld gericht was?

Op 11 september 1973 zag ik van nauwelijks driehonderd meter afstand achttien gevechtsvliegtuigen het presidentieel paleis in Santiago met bommen bestoken. De democratisch gekozen president van Chili, Salvador Allende, was dood. Eén van de bloedigste staatsgrepen uit de geschiedenis van Latijns-Amerika was zich voor mijn ogen aan het voltrekken, met een saldo van tienduizenden doden binnen korte tijd. De hoop van een volk was in bloed gesmoord. Het was mijn vuurdoop.

De belofte aan mezelf bij vertrek naar Nederland werd ingelost. Van de Atlantische kust tot het zuidelijk deel van de Stille Oceaan, doorkruiste ik Latijns-Amerika om mijn continent van binnenuit te leren kennen. Het begon met mijn doctoraalstage in Caracas, waar ik in huis werd genomen door een Sranan brada, die vandaag de dag een waardevolle bijdrage levert aan de discussie over ons land. Op mijn eentje reisde ik 10.000 km met rugzak door het vertrouwde Amazonewoud, het imposante Andesgebergte en de roestbruine Atacamawoestijn. Prachtige volkeren kwam ik tegen in Venezuela, Colombia, Ecuador, Peru en Chili. Een jaar van mijn leven deelde ik met mensen vol warmte, die bereid waren een verre reiziger als gezinslid te omarmen. Het was een wereld van romantische muziek, warme vriendschappen en ontroerende poëzie. Maar dat kon de onderliggende ellende en het leed niet verbloemen. Het zag er allemaal zo somber en triest uit, met grote armoede omringd door een geweldige rijkdom aan natuurlijke hulpbronnen. Het herinnerde me steeds aan Suriname.

Geboeid door de grote sociale hervormingen die de democratisch gekozen president van Chili voor zijn armoedig volk probeerde door te voeren, was de koers van mijn reis zuidwaarts. Langs de besneeuwde toppen van de Andes reed ik de hoofdstad Santiago binnen om het grote sociale experiment van het continent van dichtbij te zien en mee te maken. Twee maanden later was met bruto militair geweld de volkswil gebroken.

Mijn motel in het stadscentrum was geen veilige plek. Tussen tanks, doden en kogels liep ik met een flinke pas – voor je eigen veiligheid mocht je niet rennen – naar de verblijfplaats van een andere Srananman, die er later ook heelhuids uit kwam en vandaag een succesvolle Surinaamse ondernemer is.

Ik had een studie gemaakt van de historische, politieke, sociale en economische ontwikkeling van Latijns-Amerika. Tot laat in de nacht konden de debatten daarover met studenten op universiteitscampussen doorgaan. Op het platteland en in de steden had ik de resultaten van eeuwen onrecht gedeeld met een continent. Maar Chili was mijn grote les. Het was mijn wespenproef; een eenmalige ervaring die de route voor de rest van het leven haarscherp uitzet. Pas later zou het tot mij doordringen dat de waarschuwing van Chili ook voor mijn eigen land gold. Er is geen gemakkelijke weg voor een volk om het lot in eigen handen te nemen.

Suriname op eigen benen

De onafhankelijkheid van Suriname werd aangekondigd. Dat was voor mij het sein om naar Nederland terug te keren om in recordtempo af te studeren. Ik had de wereld gezien. Chili was in mijn herinnering gegrift. Ik had harde en wijze lessen geleerd. De keuzen voor de rest van mijn leven waren gemaakt. Ik was gereed voor Suriname.

Drie maanden voor de onafhankelijkheid vloog ik met een leeg vliegtuig naar Suriname om mijn Surinaamse nationaliteit voor de rest van mijn leven veilig te stellen. Het was geen chauvinisme. Het was een natuurlijke band, gesmeed in de boeiende gesprekken met mijn vader. Als piepjonge immigrant uit India kwam hij in 1913 met het stoomschip Mutlah in Paramaribo aan, maar nooit rekende hij zich tot de Indiase diaspora, want hij was er trots op dat hij Surinamer was.

Chili 1973 was de reden waarom ik mij zorgen maakte in 1980. Het was het begin van een groot dilemma dat ons jaren zou achtervolgen. Onkritisch bejubelen was fout. Maar op een veilige afstand aan de kant blijven staan, terwijl er een nieuwe realiteit was waarmee gedeald móest worden, zou funest zijn voor je land. De geschiedenis kan niet volgeschreven worden met nostalgie. Niets doen is ook handelen.

1980 was geen coup van generaals met een pasklare blauwdruk, maar van verontwaardigde volksjongens en naïeve sergeanten zonder politiek leiderschap en zonder plan. Aan arrogante politieke machthebbers zouden de "padvinders" bewijzen dat zij zelfstandig een pad konden vinden. Zo werden politieke padvinders vervangen door militaire padvinders.

Alle progressieven in het land werden opgeroepen: "Wij zorgen voor de macht. Jullie moeten er politiek invulling aan geven." De voornemens zagen er goed uit, zonder dubbele agenda's. Maar daarmee was de ellende meteen begonnen. Elke groep probeerde via contacten en invloed bij de nieuwe machthebbers het politiek vacuüm te vullen. Het volk beschikte niet over kanalen om als arbiter op te treden bij geruzie over de verdeling van de macht. Politieke rivaliteit is vaak de voorbode. De machtsstrijd kwam sneller dan ik kon vermoeden.

Machtsstrijd

"Beta, als je groot bent, moet je net zo een snor laten staan", had mijn forsgebouwde nana (grootvader) mij als kind in Meerzorg gezegd. Twee keer in mijn leven heb ik die snor afgeschoren voor mijn eigen veiligheid. De eerste keer was in Chili in 1973. De tweede keer was op 13 augustus 1980, toen de militaire machthebbers van Suriname onder valse voorwendsels van beraamde coupplannen, in een razzia, kopstukken van de Revolutionaire Volkspartij (RVP) en enkele kritische militairen arresteerden. Als lid van die partij kreeg ik een tip dat ik ook in het rijtje voorkwam. Voor de tweede keer in mijn leven moest ik onderduiken. Deze keer in mijn eigen land. Niemand kan zo vergeetachtig zijn om zich dat niet blijvend te herinneren.

Het was maandenlang grimmig met allerlei acties om de gearresteerden vrij te krijgen. Tegenover ons stond het Militaire Gezag op het hoogtepunt van zijn macht. Wij beseften goed wat de prijs van zo een directe openlijke confrontatie zou kunnen zijn, ik meer dan wie dan ook. Elke volgende dag kon wel eens te laat zijn, en dagelijks bleven wij daarom actie voeren en ons beijveren voor de vrijlating van onze makkers.

Er volgde vrijlating. Er kwam verzoening. Na zulke bittere ervaringen met de militairen, die niet zonder gevaar waren geweest, stonden wij opnieuw voor hetzelfde

dilemma, dat nu levensgroot geworden was en met elke verdere ontwikkeling steeds groter zou worden. Moet je vanuit de zijlijn toekijken hoe de zaak aan het afglijden is, of moet je je inzetten om te helpen sturen naar een juiste koers? Moet je weigeren om minister te worden, en dan kritiek hebben als het verkeerd uitpakt? Waar lag de grens? Hoe lang kon je nog doorgaan?

De discussies in de RVP werden moeilijker en scherper van toon. Bij een dilemma heeft elke oplossing haar schaduwzijde. Sommigen zagen het niet meer zitten en kozen ervoor naar het buitenland te vertrekken. De rest was van mening dat, zolang er nog een minimale mogelijkheid bestond om de zaak op spoor te krijgen, je moest blijven proberen. Maar het zag er allemaal zo somber uit: zoveel tegenstellingen en spanningen, zoveel enge belangen en egoïsme, een langzaam opkomende corruptie; het was tegen de bierkaai vechten. Binnen de RVP zelf deden zich ook de nodige wrijvingen voor. Niet alles daarbinnen was zuivere koffie. Enkele RVP-leden van toen zouden jaren later zelfs verwikkeld raken in ernstige corruptieschandalen.

Excessen, fouten en interne tegenstellingen maakten het bewind tot een steeds gemakkelijker prooi. Het buitenland liet zich niet onbetuigd en de traditionele partijen hadden solide ingang gevonden in delen van het Militair Gezag. De kritiek op het bewind werd steeds openlijker en maatschappelijke groepen begonnen zich te roeren. Onder de militairen begonnen zich breuken te vertonen tussen verschillende kampen met een eigen achterban van burgeradviseurs, die er niet voor schroomden, voor eigen gewin, over en weer de arrogantie en het machtsbesef van de militair te voeden. Dat was spelen met vuur. Stabiliteit was ver te zoeken, en met een zekere regelmaat werden er coup pogingen georganiseerd. De inzet was macht. Dat is een schaars goed waar men veel voor over heeft.

DEEL 2

MILITAIRE OPLOSSING VOOR POLITIEK PROBLEEM

Het is nog donker op 9 december, wanneer ik in de vroege ochtend uit bed wordt gebeld door een leidinggevend lid van de RVP (Revolutionaire Volkspartij), waarvoor ik minister van Arbeid en Sociale Zaken ben in het kabinet. "Heb je het al gehoord?" "Wát gehoord?" Een trillende stem antwoordt: "Den man klar wan tu fu den man!"

Dat was het begin van de meest traumatische dag uit mijn leven. Er was een militaire oplossing gegeven aan een politiek probleem. Met zo een ontknoping hadden wij geen rekening gehouden. Er waren doden, en je was minister in een kabinet.

Kort na zeven uur, met een aantal ministers toegestroomd op het kantoor van de minister-president, zou de reikwijdte meteen te lezen zijn op de verbijsterde en geschokte gezichten. Het aantal doden nam snel toe, en er waren diepe historische wonden geslagen. Ik hoorde de namen van goede vrienden bij wie ik over de vloer kwam. Onder hen waren ook advocaten die ons hadden geadviseerd, juridisch bijgestaan en liefdevol getroost, toen onze makkers in Fort Zeelandia en te Nieuw-Amsterdam in de militaire gevangenis zaten.

Buiten gehouden

Ik heb geen indicaties om te vermoeden noch redenen om te geloven dat iemand van de leiding van de RVP enige voorkennis had van de Decembermoorden, want

als enige minister van de RVP was ik er volledig buiten gehouden. Ondanks verwarrende berichten over de precieze toedracht, was er op één punt geen enkele twijfel. Weerloze arrestanten waren gedood. De verslagenheid in de RVP was enorm. Die werd niet onder stoelen of banken gestoken, ondanks de grimmigheid van het moment. Dat werd niet in dank afgenomen en leidde zelfs tot cynische opmerkingen. "Wat voor een waardeloze revolutionairen zijn jullie wel. Er vallen een paar doden, en dan zijn jullie helemaal van de kaart en verlamd!"

Begin 1995 schreef ik in een artikel in het dagblad 'Amigoe' (Aruba). "Laat ik in de meest duidelijke bewoordingen dit zeggen: Ik en de mensen van de partij waartoe ik behoorde hadden geen enkele betrokkenheid bij de Decembermoorden. Wij kwamen ze pas te weten toen de vijftien mensen reeds dood waren en er absoluut niets meer tegen gedaan kon worden. We móchten het vooraf niet weten, want de militairen waren er van overtuigd dat we alles zouden doen wat in ons vermogen lag om het tegen te houden!"

Nu, elf jaar later, zal ik dit uitleggen. De Rambocus-coup van maart 1982 was in volle gang, toen de samenleving werd opgeschrikt door de arrestatie en standrechtelijke executie van de tweede man, Hawker. Daarna werd coupleider Rambocus gevangen genomen. Een ieder keek vol spanning uit naar verdere berichten. De volgende ochtend vroeg, voordat hij de kans kon hebben uit huis te gaan, belde ik een invloedrijke militair op van de Groep van Zestien, die vaak bereid was naar mijn argumenten te luisteren. Ik hield hem voor dat de executie koste wat het kost moest worden voorkomen. "Als er geen respect meer voor het leven is, zal het snel bergafwaarts gaan met het proces. Dan is alles spoedig volledig mislukt, en is er geen redden meer aan", hield ik hem voor.

Ik was toen nog geen minister. Al mijn overredingskracht was nodig, met talloze voorbeelden uit Latijns-Amerika. Hemel en aarde moesten worden verzet om zaken duidelijk te maken aan een militair aan wie ik het antwoord schuldig bleef wat met hem zou zijn gebeurd als de coup wél was gelukt. Aan de andere kant van de lijn werd aandachtig geluisterd. "Ik heb het begrepen. Ik zal kijken wat ik eraan kan doen."

Vele anderen zullen ongetwijfeld ook hun invloed hebben aangewend. Rambocus werd niet geëxecuteerd. Daags daarna werd ik in een meeting voor "slap" uitgemaakt, zelfs door niet-militairen. Die 'slappe houding' verklaart waarom wij er buiten waren gehouden, toen later in het jaar op dramatische wijze bewaarheid zou worden dat, wanneer eenmaal de grens van respect voor het leven is gesloopt, er geen andere grenspalen meer zijn. Suriname was niet langer een uitzondering op het Zuid-Amerikaanse continent.

Samenleving ernstig geschokt

Terwijl door de samenleving een grote schok ging, die als een sombere wolk over ons land kroop en geen burger onberoerd liet, verklaarde het Militair Gezag op 9 december dat de arrestanten bij een vluchtpoging waren gedood. Die verzonnen verklaring kwam zwaar onder vuur in kringen van de RVP. Men wilde de ware toedracht weten. Dat leidde tot een formeel verzoek van onze partij, in een speciaal daartoe aangevraagde vergadering met het Militair Gezag, om een onderzoek in te stellen naar wat er precies was gebeurd. Dat onderzoek werd toegezegd, maar vond daarna nooit plaats. De behoefte van de samenleving om die waarheid te weten is vandaag groter dan ooit. Elk volk wil zijn geschiedenis kennen.

Van minister tot werkstudent

De mogelijkheid om met een bijdrage de ontwikkelingen in Suriname nog op spoor te krijgen verdween langzamerhand helemaal. Vanuit het proces dat gaande was, bestond er geen enkele ruimte meer om het land vlot te trekken. Dat was het moment om de politieke arena vaarwel te zeggen en mij volledig te storten op de wetenschappelijke studie van onze samenlevingen. Er waren grote problemen aan het licht gekomen die diepgaandere antwoorden eisten. Ik ging terug naar mijn oude baan op de Universiteit van Suriname.

Het raadsvoorstel dat ministers bij aftreden onmiddellijk de hoogste ambtelijke schaal kregen toegewezen, had tot heftige discussies en een onaangename confrontatie in de ministerraad geleid. Ik verschilde van mening en vond dat een minister na aftreden bedankt moest worden voor de bewezen diensten en gewoon terug moest naar zijn oude baan. Ik was het oneens met het voorstel dat werd aangenomen. Op mijn uitdrukkelijk verzoek is toen vastgelegd in de notulen van die ministerraadsvergadering dat ik tegen de maatregel was. Van die regeling heb ik na aftreden nooit gebruik gemaakt.

Suriname was vastgelopen. Ons land stond daarin niet alleen. Alle dekolonisatieprocessen in de wereld waren mislukt, en alle ontwikkelingstheorieën hadden gefaald. De grote uitdaging voor onze samenlevingen om een ontwikkelingsalternatief te formuleren vanuit de eigen werkelijkheid, bracht mij voor de tweede keer buiten de landsgrenzen. Europa en de Verenigde Staten waren absoluut geen optie, omdat daar het antwoord niet gevonden kon worden. Het Caribisch Gebied en Latijns-Amerika werden de natuurlijke omgeving voor een nieuw intrigerend zoekproces.

Het startte in Caracas, vijf jaar als PhD-werkstudent met gezin, zonder eigen vervoer in een stad met een half miljoen auto's. Veertienhonderd bladzijden vertaalwerk, onregelmatige onderzoeksopdrachten en korte consultancies bij de OAS en voor Caribische onderzoeksprojecten zorgden voor de studiefinanciering en het dekken van de kosten voor het proefschrift. Dat werd, na publicatie van een boek van mij door UNESCO, aangevuld met een premie als 'outstanding researcher', wat een welkome maandelijkse financiële incentive van de Venezolaanse regering opleverde gedurende twee jaar.

Het waren ontberingen, en het had anders gekund. Maar het werd één van de beslissingen in mijn leven waar ik met de meeste voldoening op terugblik. "Niets", had ik geantwoord, toen mij gevraagd werd welke positie ik als ex-minister wenste, waarbij men zinspeelde op de post van ambassadeur van Suriname in Venezuela. Een post die vacant was precies op het moment dat ik mij opmaakte om als PhD-student zonder beurs af te reizen naar Caracas. Wanneer later alles terechtkomt, zijn dat herinneringen die een bron van vreugde vormen.

Een oplossing formuleren voor het ontwikkelingsvraagstuk is geen gemakkelijke opdracht. Vijftien jaar heeft het geduurd, waarna de vertaling in praktische termen mogelijk werd voor onze samenlevingen in het Caribisch Gebied, Latijns-Amerika en daarbuiten.

Ondertussen was ik met een grote regelmaat, meestal vaker per jaar, in Suriname en zag steeds weer hoe – in een stuivertje verwisselen van de macht – alle rivaliserende groepen aan de beurt kwamen, maar het land steeds verder afgleed. Ondanks de behoefte aan kader, is geen van hen in de afgelopen twintig jaar ooit op het idee gekomen om mij voor enige politieke of bestuurlijke functie te benaderen. Daar zal men ongetwijfeld zijn reden voor hebben gehad!

Deel van de last dragen

Jaren later werd ik buiten Suriname wederom geconfronteerd met de verklaring van het Militair Gezag dat de arrestanten op de vlucht waren doodgeschoten. Na berichtgeving over mijn promotie tot doctor in de sociale wetenschappen, werd in 1995 onder een schuilnaam een ingezonden stuk op Aruba gepubliceerd. Daarin werd openlijk gezinspeeld op mijn betrokkenheid bij 8 december met de bewering dat ik een brief met die verklaring had gestuurd naar de OAS. Dat zat mij zo hoog, dat ik mij gedwongen voelde elf jaar geleden het volgende als reactie in de krant te schrijven.

"Het waren bittere momenten en moeilijke ogenblikken om in een regering te zitten, als je met zoiets geconfronteerd wordt. Je hebt dan meer dan ooit echte vrienden nodig. Op 9 december, één dag na de executies, bel ik één van die vrienden op, Mgr. Aloysius Zichem, die nu nog steeds de bisschop van Suriname is, om hem mijn diepste afkeuring en veroordeling van de gebeurtenissen kenbaar te maken. De bisschop vroeg me om alles in het werk te stellen om verdere excessen te voorkomen, wat ik hem beloofde. De contacten met hem in die tijd zijn de meest waardevolle momenten geweest in de warme band die we, sinds mijn jaren op het Klein Seminarie in Suriname, altijd met elkaar hebben onderhouden."

Mgr. Zichem bood daarop aan om er iets over in het rooms-katholieke weekblad 'Omhoog' te schrijven, maar ik bedankte hem voor die mooie geste van solidariteit die mij altijd is bijgebleven.

In 'de Ware Tijd' van 8 december 2005 stond het volgende. "In eerste instantie, direct na de moorden, verscheen Bouterse op 9 december 1982 's avonds op de STVS met het ongeloofwaardig verhaal dat de vijftien arrestanten tijdens een massale vluchtpoging werden doodgeschoten. Op 11 januari 1983 herhaalde minister Glenn Sankatsing van Buitenlandse Zaken deze leugen in een telegram aan de OAS, nadat de organisatie om opheldering had gevraagd."

De verklaring dat de arrestanten bij een vluchtpoging werden doodgeschoten was een grove leugen toen die werd voorgelezen en is nu nog steeds een leugen. Uit documenten van de OAS blijkt dat er wel degelijk een brief is uitgegaan met mijn handtekening. Het bericht in de Ware Tijd is juist, met uitzondering van het feit dat ik nooit minister van Buitenlandse Zaken ben geweest.

In een tijd zonder functionerend parlement, zaten ministers namens rivaliserende politieke organisaties in de regering met een ruime mate van zelfstandigheid om aan het beleid op het eigen ministerie inhoud te geven. Als minister 'ad interim' nam ik waar bij afwezigheid van de minister van Buitenlandse Zaken. In dikke vloeimappen werden dan stukken met de achterliggende briefwisseling en documenten gestuurd voor ondertekening. Alles werd voorbereid, geschreven en uitgetypt op het ministerie van Buitenlandse Zaken, waarna de collega-minister ad interim kon ondertekenen, als het stuk van de juiste parafen was voorzien. Dat kon variëren van diplomatieke paspoorten, ambtelijke stukken, briefwisseling met ambassades, financiële zaken van het ministerie tot uitbetalingen aan onze posten in het buitenland. Het is nooit voorgekomen dat ik stukken die bij waarneming werden aangeboden niet heb ondertekend.

Op 11 januari 1983, drieëndertig dagen nadat het Militair Gezag een officiële verklaring uitgaf, die door zijn voorzitter 's avonds in een live televisie-uitzending werd voorgelezen, wordt per schrijven ondertekend door de minister van Buitenlandse Zaken ad interim de letterlijke inhoud daarvan aan de OAS

meegedeeld. Het bestaan van die kwalijke brief, uitgerekend met die verklaring, kan alleen als een zware last op mijn schouders blijven drukken, al heb ik nooit en te nimmer zo een brief samengesteld of in het Engels vertaald. Een ieder, ook ik, zal zo zijn of haar deel van de last moeten dragen. Dat mag niet zwaarder zijn dan wat hem of haar toekomt, maar moet ook nimmer minder zijn dan wat de persoon werkelijk verdient.

Broederstrijd en crisis

December 1982 werd gevolgd door een lange periode van broederstrijd, binnenlandse oorlog, grove mensenrechtenschendingen over en weer, corruptie, herstel van een democratie die nog ver te zoeken is, etnische politiek en partijpolitiek, minachting voor het volk en moreel verval van ons politiek systeem. Vandaag de dag heeft de crisis van Suriname en het diskrediet van de politiek een hoogtepunt bereikt, wat de samenleving op een dieptepunt heeft gebracht. Steeds werd voor eigen gewin het kwade tegen het kwade ingezet, wat ons land uiteindelijk heeft doen afglijden naar een diep dal.

Wat moet Suriname uit deze episode van zijn geschiedenis leren en hoe gaan wij verder als volk? Uit de talrijke conclusies en uit de lessen die wij als volk uit deze traumatische historie moeten leren, springt er één uit die alle anderen volledig overschaduwde. Als wij daar niet onmiddellijk een goed antwoord op vinden, zullen wij als volk de kracht kwijtraken die nodig is om een waardige toekomst te kunnen hebben. Dan is Suriname echt verloren.

DEEL 3

OP RUÏNES MOET JE NIET STAAN TREUREN MAAR BOUWEN

De belangrijkste conclusie die wij kunnen trekken uit de zwarte bladzijden van een geschiedenis die wij zo graag voor goed achter ons zouden willen laten, is zo beangstigend, dat je er stil van wordt. De schrijvers van de historie van vandaag zijn precies dezelfde auteurs van de zwarte bladzijden van gisteren. Exact dezelfde personen staan vandaag de dag aan het roer of vechten om het stuur van ons land. Behoudens enkelen die ons zijn voorgedaan, zijn de huidige gezagsdragers en politieke kopstukken van Suriname dezelfde exponenten van het Militair Gezag en hun politieke werkarmen, het Jungle Commando, de Bevrijdingsraad, de NPS, VHP, SPA, KTPI en Pendawa Lima van toen.

Zij zitten in de regering, in De Nationale Assemblee als coalitie of oppositie, op hoge posten, en zij hebben het stuur van ons land in handen. In een eindeloze stoelendans om de macht wordt elkaar niets gegund in een politieke arena die als belangrijkste principe hanteert dat je eerst kapot moet maken en afkraken, voordat je kunt bouwen. Dat alles heeft geleid tot een karikatuur van de democratie, of het nu onder leiding van burgers of militairen was, waarbij alles uitsluitend draaide om de macht van een kleine groep. Al die tijd is Suriname geen stap verder gekomen, behalve met ferme passen in de richting van de afgrond.

"Het zijn de tranen der aarde die haar glimlach in bloei houden," zegt Rabindranath Tagore. Een gemakkelijke weg naar een stralende toekomst is voor geen enkel volk weggelegd. Maar in Suriname hebben wij onze portie al ruimschoots gehad! De tijd voor de glimlach is aangebroken, en die zullen wij nú als volk moeten

opeisen. Op dat stuk mogen wij aan wie dan ook geen enkele concessie meer doen, door werkeloos van de kant toe te kijken hoe steeds weer een andere groep ons land voor vijf jaar kidnapt en ons volk in gijzeling houdt, met het nationaal belang op de tweede plaats. De huidige politieke partijen zijn gespecialiseerd in het mobiliseren van mensen die zij daarna uitsluiten. Ons volk – voor wie het bestaan steeds meer een lijdensweg wordt – moet daarom het lot in eigen handen nemen, om van een rijk land een rijk land te maken (zie www.crscenter.com/Lot.doc).

Morele reserves

De kern van ons probleem is het ontbreken van goed bestuur in handen van eerlijke, onbaatzuchtige en oprechte democraten, die niemand van participatie uitsluiten. De sleutel voor de oplossing is daarom de bundeling van de morele reserves en positieve krachten, die onze samenleving nog in ruime mate bezit, om te komen tot een nationale politieke vernieuwingsbeweging. De beste dochters en zonen van ons volk met de hoogste morele standaarden en de diepste betrokkenheid met het lot van Suriname zullen dan op democratische wijze worden opgeroepen namens ons allen het vaandel van een waardig land te dragen.

De huidige politieke arena kan geen enkele uitweg bieden en zal ons volk tot in lengte van dagen veroordelen op blote voeten doelloos over goudvelden te dolen. Overal betekent Nieuwjaar nieuwe hoop, behalve in Suriname, waar wij angstvallig uitkijken naar februari. Nu al hangen sombere wolken boven ons land die nieuwe drama's aankondigen.

In de leiding van het land heeft men meer belangstelling voor het verdelen van voorhoedeposities en het vergroten van macht dan voor het formuleren van beleid. Terecht is het volk elk geloof in de huidige politiek en elk vertrouwen in de politici kwijtgeraakt.

De oplossing voor Suriname is dat een ieder die het politiek podium in de afgelopen dertig jaar heeft betreden terugtreedt, zonder uitzondering. Niemand is onmisbaar, zeker niet degenen die zwarte bladzijden hebben helpen schrijven. Politieke ervaring in Suriname is geen deugd.

Wie terugtreedt zal liefdevol door het volk worden omarmd en kan de talenten op een andere waardevolle wijze beschikbaar stellen in een land waarin plaats is voor een ieder. Wie weigert terug te treden zal door de samenleving met argusogen worden bekeken en democratisch door het volk worden afgewezen. Dit is geen tijd om te zoeken naar winnaars en verliezers in een kapotte plantage, maar naar redders van het land van de ondergang en naar bouwers van de toekomst.

Mijn stap doe ik bij deze door nu publiekelijk te verklaren dat ik niet meer beschikbaar ben voor de politiek, tijdens deze reïncarnatie. Een toeschouwer mag niemand zijn. Dat verplicht een ieder op een andere, als het kan zelfs belangrijkere wijze, een bijdrage te leveren. Mijn nieuwe omzwervingen – deze keer zonder rugzak – hebben mij de antwoorden doen vinden voor onze landen op de grote uitdagingen in een complexe wereld. Die zullen blijvend worden ingezet en uitgewerkt voor ons land en continent.

Nieuwe dageraad

Nu is het geen tijd om achterom te blijven kijken, maar om net als onze kinderen de blik op de toekomst te richten. Wij moeten de trauma's van gisteren met zijn allen onder ogen zien, eerlijk op tafel leggen, overstijgen en achter ons laten. Op ruïnes moet je niet staan treuren, maar bouwen.

Ook hier moeten wij leren van Latijns-Amerika. Maar nu van de positieve ontwikkelingen van volkeren die voor het eerst in honderd jaar massaal opstaan om het lot in eigen handen te nemen, in Brazilië, Venezuela, Uruguay en Bolivia, deels in Argentinië en Chili, met Mexico, Ecuador en Peru op de wachtlijst. Wij leven in de glorie-dagen van de democratie in ons continent, in vergelijking met de trieste taferelen van dictatuur, onderdrukking onder het mom van democratie en ellende, die overal te zien waren in de jaren zeventig, over de volle lengte van het Andesgebergte. Veel grotere trauma's dan de onze heeft ons continent achter zich kunnen laten, en vandaag is het bezig democratisch met vereende krachten te bouwen aan de toekomst.

Evo Morales, de pas gekozen president van Bolivia, als eerste inheemse die het ambt van staatshoofd bekleedt in zijn land, heeft vijfhonderd jaar geschiedenis heel pakkend samenvat: "Wij hebben de cultuur van het leven, het Westen heeft ons de cultuur van de dood gebracht." Zo zullen ook wij moeten kiezen voor de cultuur van het leven, de cultuur van rechtvaardigheid, de cultuur van solidariteit en de cultuur van liefde voor ons land en volk.

Als éénvierhonderdduizendste deel eigenaar van dit land heeft elk van ons daarom nú de plicht om na dertig verloren jaren onbevreesd op te staan, want wij zitten in blessuretijd. In een gezamenlijk zoekproces zullen wij nieuw, eerlijk, onbaatzuchtig en democratisch leiderschap uit ons midden voortbrengen om concrete antwoorden te vinden op de moeilijke vraag hoe de weg er precies uit moet zien. Wie begint te lopen zal spoedig zij aan zij naast vele anderen staan en schrikken van al het positieve dat wij als volk nog bezitten. Wie weet loopt daartussen heel bescheiden onze eigen kleine Gandhi of Mandela. Samen zal de kracht van het positieve in staat zijn al het kwade te overwoekeren, om te bouwen aan het land waar wij als volk recht op hebben. Dan staan wij plotseling aan de vooravond van de dageraad van het nieuwe Suriname waarin de bladzijden van de geschiedenis voortaan met bloemen zullen worden beschreven.

www.crscenter.com

Reacties: crscenter@crscenter.com